

מכתב להגאון רבי משה מרדכי שולזינגר שליט"א

בעל משמר הלוי

בס"ד מוצש"ק לסדר וצויתי את ברכתי אייר תשס"ח כ"ח למטמונים

רב שלומים.

א. בשב"ק ראיתי את מכתבו של הגר"ב מנדלסון זצ"ל (משנת יוסף שביעית עמוד י"ט) בו הוא מספר שסיפר לפני מרן הגרי"ז זצ"ל את המופת עם הארבה שהיה בקוממיות בשמיטת תשי"ט, ואמר לו מרן זה מופת שצריכים לספר, וציוה להביא הרמב"ן והקריא מדבריו (שמות י' י"ד) בשם ר"ח שמעת עתירת משה רבינו ועד עכשיו אין ארבה מפסיד בכל גבול מצרים וכו', ועל זה נאמר שיחו בכל נפלאותיו, והוסיף הנ"ל למדנו כוונת מרן ז"ל שמהרמב"ן ז"ל מוכח שנפלאות בארבה צריכים לספר.*

והנה עם צאת השבת אינה הקב"ה לידי דברי כת"ר הרמה בספר משמר הלוי פנינים ואגרות ח"ה עמוד י"א, שהעיר דאין אפשר ליחס למרן הגרי"ז שלמד כן מדברי הרמב"ן שניסים בארבה צריך לספר דמאי אולמיה דארבה דוקא, והרמב"ן בשם ר"ח איירי רק על זה שעתרת משה מתקיימת ועל זה נאמר שיחו בכל נפלאותיו ותו לא, והביא באמת בשם הגר"י ליס זצ"ל שהיה נוכח אף הוא באותו מעמד ומסר את העובדא באופן אחר.

והנה על עצם הערתו דמאי אולמיה דארבה דמצוה לספר בו, רציתי רק להביא דברי הדעת זקנים מבעלי התוספות ריש פרשת בא, וז"ל בא אל פרעה וגו' כי הנני מביא מחר ארבה בגבולך, ומשה היאך ידע והלא לא מצינו שאמר לו הקב"ה מכת הארבה, י"ל שהיו חקוקות על המטה ^{אחרית 1234567} דצ"ד עד"ש באח"ב, וקשה לי אם כן במכות אחרונות אמאי הוצרך להודיעו, לכן נראה לי דהבין משה המכה מדאמר לו הקב"ה למשה ולמען תספר, ודרך הוא לספר על מכת הארבה שהרי גם במכת הארבה דיואל כתיב (יואל א' ג') עליה לבניכם ספרו ובניכם לבניהם ובניהם לדור אחר עכ"ל, וכן כתב בספר בכור שור בשם הר"ע, ואולי גם הרמב"ן רמז לזה וכפי שהביא על זה מהמדרש וז"ל ובאלה שמות רבה י"ג ה' ראיתי, ולמען תספר באזני בנך, הודיעו הקב"ה למשה מה מכה יביא עליהם וכתב אותה משה ברמזו ולמען תספר באזני בנך ובן בנך זו מכת ארבה, כמה דתימר עליה לבניכם ספרו ובניכם לבניהם עכ"ל, ועל כל פנים לדברי בעל התוס' הרי שעוד קודם עתרת משה היה מצוה לספר בניסי הארבה, שהרי מכת זה פירש משה הצווי דלמען תספר דאזיל על מכת הארבה.

ולפי זה יש לנו מקור לספר בניסי הארבה, וכמו שהנהיג עצמו הגה"צ ר"ש הומינר זצ"ל (מוריה גליון ע"ח - ע"ט עמוד ל"ג), היה נוהג בש"ק פרשת בא הזמין אליו את כל יוצאי חלציו וסיפר להם באריכות על מכת הארבה בכדי לקיים מה שנאמר בפרשה זו למען תספר באזני בנך ובן

* עיין בהרחבה: פרק שירה עם ביאור בתורתו יהגה עמוד קמ"א.

בנך את אשר התעללתי במצרים שקאי על מכת הארבה, ובהזדמנות זו היה מספר גם ענין הארבה שהיה בימי יואל שהרי מקרא מפורש הוא ביואל עליה לבניכם ספרו ובניכם לבניהם ובניהם לדור אחר עכ"ל.

ומה שהקשה כת"ר הרמה דמכל מקום מאי אולמיה דארבה דוקא, ראיתי בעבד המלך פרשת בא שהביא שכבר הקשה כעין זה במדרש הגדול, רבן גמליאל אומר מה נשתנה הארבה מכל מיני פורעניות, ותירץ שם המדרש אלא להראות את האדם הזה דלותו ומה אם הארבה שהוא מאכלו הקב"ה נותנו לו לפורענות כשהוא מכעיס, ק"ו שאר ספקלטרין שיש לו כמה אריות כמה דובים כמה נמרים כמה חיות וכו', וכן הוא אומר (חבקוק א') איום ונורא הוא ממנו משפטו ושאתו יצא עכ"ל.

ואולי הבאור בזה על פי מה שכתב הרמב"ן (חוקת כ"א ט') גבי נחש הנחושת שהיה תרופה לנשוכי הנחש, וז"ל והנראה בעיני בסוד הדבר כי הוא מדרכי התורה שכל מעשה נס בתוך נס ומסיר הנזק במזיק ותרפא החולי במחליא וכו', וידוע בדרכי הרפואות שכל נשוכי בעלי הארס יסתכנו בראותם אותם וכו', וצוה הקב"ה למשה לעשות להם דמות שרף הוא הממית אותם וכו', והכלל כי צוה ה' שיתרפאו במזיק הממית בטבע וכו', להודיעם כי השם ממית ומחיה עכ"ל, והשתא י"ל דלהאמור כשם שדרכו של הקב"ה לרפאות הנזק במזיק להודיע שה' ממית ומחיה, כמו כן דרכו לפעמים להחליא הבריא במבריא (שהארבה שהוא מזון ושובע לאדם נהפך לו לגורם הרעב) וכל זאת להודיע שה' ממית ומחיה, וכיון שעיקרו להודיע הרי שמצוה לספר בו, ואחר הקידה מפני רום מעלת כבוד תורתו, אם טעיתי בזה אודנו אם יעמידני בקרן אורה.

ביקרא דאורייתא

השותה בצמא את דבריו

ומצפה לתשובתו הרמתה

דוד פלק

מכתב נוסף להנ"ל

בס"ד יום א' לסדר לא תירא מהם זכור תזכור וגו' מנחם אב תשס"ח
רב שלומים.

א. ראיתי בספרו הגדול משמר הלוי (חגיגה סימן א'), שהביא שאלה שנשאלה בבית מדרשו בשעת שעורו לרבים, דמה זה ששואל התנא בפסחים ח' על הפסוק לא יחמוד איש את ארצך בעלותך לראות, אין לי אלא בהליכה בחזרה מנין, שהיה הו"א דההבטחה שלא יזוק היא רק בהליכה, אבל על הדרך חזרה מירושלים לביתו, אחרי שעלה לרגל אינו מובטח שלא יזוק, ואם כן במה מרגיעים את המצווה לעלות לרגל שאומרים לו שלא יחשוש מנזקים ע"י עלייתו לרגל אם ההבטחה היא רק על הדרך שבהליכתו אבל בחזירתו אינו מובטח ואם כן נשאר הוא בחשש היזק ע"י עלייתו לרגל עכ"ל.